

POSILNENIE RODOVEJ ROVNOSTI V EURÓPSKOM VÝSKUMNOM PRIESTORE

Európska komisia predstavila návrh budúceho programu EÚ pre výskum a inovácie (2021 – 2027) s názvom „Horizont Európa“. Tento informačný dokument je výzvou na prijatie opatrení zameraných na správne začlenenie politík rodovej rovnosti do časti návrhu „Posilnenie Európskeho výskumného priestoru“ (EVP). Cieľom je posilniť rodovú rovnosť v komunite EVP a jeho štruktúrach a zároveň inovovať vykonávanie politík rodovej rovnosti vo vedeckej oblasti.

Čo chce Európska komisia posilniť prostredníctvom programu Horizont Európa?

Časť programu Horizont Európa „Posilnenie európskeho výskumného priestoru“ posilňuje štruktúru troch pilierov, a to upriamovaním pozornosti na podporovanie šiestich priorít EVP (vrátane rodovej rovnosti), čo samo osebe predstavuje cieľ a spôsob optimalizácie dosahovania cieľov programu v záujme zvýšenia vplyvu.

Plánom je realizovať to prostredníctvom dvoch oblastí intervencie:

- **Zdieľanie excelentnosti** (súvisí s časťou programu Horizont 2020 „Šírenie excelentnosti a zvyšovanie účasti“) s cieľom plne využiť potenciál v krajinách s nižšou úrovňou výkonnosti v oblasti výskumu a inovácie prostredníctvom štyroch základných línií (vytváranie tímov, vytváranie partnerstiev, predsedovia Európskeho výskumného priestoru a európska

spolupráca v oblasti vedy a techniky COST).

- **Reforma a posilnenie európskeho systému výskumu a inovácií** (súvisí s časťou programu Horizont 2020 „Veda so spoločnosťou a pre spoločnosť“) prostredníctvom 11 základných línií vrátane podpory rodovej rovnosti v rámci vedeckej kariéry a prijímania rozhodnutí, ako aj začlenenia rodového rozmeru do výskumno-inovačného obsahu. Rodová rovnosť sa takisto spomína v základnej línii zabezpečenie atraktívnych kariérnych možností, zručností a spôsobilostí, ktorá prepája EVP a európsky priestor vysokoškolského vzdelávania s cieľom modernizovať univerzity a iné výskumné a inovačné organizácie cez mechanizmy uznávania a odmeňovania a stimuly na podporu interdisciplinárnosti, podnikania, zapojenia občanov, otvorenej vedy, medziodvetvovej a medzinárodnej mobility, plánov rodovej rovnosti a komplexných prístupov k inštitucionálnym zmenám. Medzi ďalšie základné

línie *okrem iného* patrí: monitorovanie a hodnotenie rámcového programu a šírenie a využívanie výsledkov, posilnenie informačnej základne politiky v oblasti výskumu a inovácií, podpora posilnenej medzinárodnej spolupráce (pozri Informačný dokument č. 6), ako aj ďalšie kľúčové otázky týkajúce sa zodpovedného výskumu a vývoja, ako sú *etika a integrita*, ako aj *občianska veda*.

Toto je jediná časť návrhu programu Horizont Európa, v ktorej sa výslovne uvádza, že program priamo prispieva k dosiahnutiu piateho cieľa udržateľného rozvoja zameraného na rodovú rovnosť.

Čo chýba a ktoré aspekty by sa mali posilniť?

Časť programu „*Posilnenie európskeho výskumného priestoru*“ je zásadná pre plán EVP, ako aj pre vplyv programu Horizont Európa. Pokiaľ však považujeme za ukazovateľ rozpočet, Európska komisia uviedla, že „*najväčší podiel zdrojov je potrebný na pilier Globálne výzvy a konkurencieschopnosť priemyslu, po ktorom nasleduje Otvorená veda a otvorené inovácie, zatiaľ čo posilnenie Európskeho výskumného priestoru si vyžaduje len obmedzený rozpočet*“. Komunita v rámci programov Veda so spoločnosťou a pre spoločnosť poukázala na to, že v programe Horizont Európa sa neplánuje poskytnutie osobitnej programovej línie ani dostatočného rozpočtu určených na činnosti v rámci programov Veda so spoločnosťou a pre spoločnosť, a to aj napriek ich kľúčovej úlohe pri zabezpečovaní hladkého prechodu na otvorenejšie a inkluzívnejšie výskumné iniciatívy (SiS.net, 2018). Hoci **oblasť intervencie programu Horizont Európa zameraná na posilnenie európskeho systému výskumu a inovácií má širší záber ako Veda so spoločnosťou a pre spoločnosť, jej plánovaný rozpočet je ešte menší.** Existujú obavy, že bez

„**Cieľom je dosiahnuť EÚ, kde voľne cirkulujú poznatky a kvalifikovaná pracovná sila, dochádza k rýchlej a efektívnej výmene výsledkov výskumu, výskumní pracovníci majú atraktívne kariéry a rodová rovnosť je zaručená, kde členské štáty vypracúvajú spoločné strategické výskumné programy, zjednocujú národné plány, stanovujú a vykonávajú spoločné programy a občania rozumejú a dôverujú výsledkom výskumu a inovácií, ktoré sú prínosom pre spoločnosť ako celok.**“

Európska komisia, 2018

dostatočného zviditeľnenia a financovania konkrétnych výskumných a podporných akcií sa ciele dosiahnu len veľmi ťažko. Na ilustráciu toho, ako to môže ovplyvniť prioritu týkajúcu sa rodovej rovnosti, je potrebné poznamenať, že časť programu Horizont 2020 – Veda so spoločnosťou a pre spoločnosť – je privilegovaným priestorom na vypracovanie plánov rodovej rovnosti, intenzívnejšie zavádzanie štruktúr rodovej rovnosti do organizácií vykonávajúcich/ financujúcich výskum, ako aj na podporu organizačnej kultúry zohľadňujúcej rodovú rovnosť. Vedecká komunita výzvu na podporu rodovej rovnosti vo výskume a v inováciách uvítala vzhľadom na veľký počet návrhov predložených od roku 2014 a táto výzva umožnila premietnuť ustanovenia EÚ o rodovej rovnosti do konkrétnych opatrení v rámci organizácií vykonávajúcich výskum a organizácií financujúcich výskum.

Spolupráca medzi viac a menej skúsenými organizáciami vykonávajúcimi výskum

Projekty programu Horizont 2020 v oblasti rodovej rovnosti a vedy (vrátane projektov zodpovedného výskumu a inovácií) prispeli k formovaniu našich organizácií vykonávajúcich výskum a organizácií financujúcich výskum, ako aj k vytvoreniu podpornej komunity pre rodovú rovnosť vo vedeckej oblasti.

Všetko spoločné úsilie vynaložené v rámci týchto projektov sa stalo referenčným modelom pre ostatné regióny sveta pri presadzovaní politik rodovej rovnosti vo výskume a v inováciách.

a organizáciami financujúcimi výskum z rôznych krajín a s rôznorodými organizačnými kultúrami a všetkými financovanými projektmi prispela takisto k vytvoreniu podpornej komunity pre rodovú rovnosť vo vedeckej oblasti. Tieto úspechy programu Horizont 2020 si vyžadujú pokračovanie činností a financovania, aby sa stali udržateľnými politikami rodovej rovnosti. V opačnom prípade sa tieto činnosti napriek vynaloženiu verejných zdrojov a vynaloženiu úsilia na prekonanie prekážok a počiatočnej neochoty zrealizujú len sporadicky. Helsinská skupina pre gender vo výskume a inováciách (2017) zdôraznila potrebu *zachovať a rozvinúť toto financovanie v záujme účinnejších, harmonizovanejších a rozšírenejších plánov rodovej rovnosti zameraných na inštitucionálne zmeny v rámci organizácií vykonávajúcich*

výskum a organizácií financujúcich výskum v celej EÚ.

Odporúčania k politikám rodovej rovnosti

Hoci sú piliere programu Horizont Európa privilegovaným priestorom na začlenenie analýzy na základe pohlavia/rodu do obsahu výskumu a inovácií, časť *Posilnenie európskeho výskumného priestoru* je nevyhnutná na šírenie politik rodovej rovnosti vo výskume a v inováciách a na riešenie kľúčovej otázky v záujme dosiahnutia rodovej rovnosti vo vedeckom výskume: organizačnej kultúry výskumných inštitúcií. Rada EÚ (2015) vyzvala Komisiu, aby naďalej podporovala inštitucionálne zmeny, ako aj vykonávala, monitorovala a hodnotila všet-

GenderTime
GENOVATE
LIBRA
GenPORT
OpenUP
TRIGGER
GEDII
Hypatia
PRISMA
PLOTINA
EFFORTI
RRI
GENDER-NET Plus
HEIRRI
GENDERACTION
GEECCO
TARGET
GENERA
FoTRRIS
EGERA

Výzvy spojené s posilňovaním EVP Centrá excelentnosti budúcnosti

Horizontálne štruktúry

Vedenie založené na spolupráci

Rodová rovnováha pri rozhodovaní

Účasť zamestnancov na navrhovaní, vykonávaní a hodnotení výskumných a inovačných politík

Nulová tolerancia sexuálneho obťažovania a sexistického správania

Nediskriminácia na základe pohlavia, rasy, spoločenskej triedy, schopností...

Zariadenia starostlivosti a politika času

Primeraná mobilita

Profesijné štruktúry a politiky rodovej rovnosti

Rozmanitosť kariérnych dráh: príležitosti po prerušení kariéry

ky ciele v oblasti rodovej rovnosti v rámci programu Horizont 2020 (rodová rovnováha vo výskumných tímoch a vo funkciách s rozhodovacou právomocou, ako aj rodová dimenzia v obsahu výskumu). Posilnenie Európskeho výskumného priestoru v rámci programu Horizont Európa preto musí zahŕňať:

- **lepšiu rodovú štatistiku** a kvalitatívne štúdie z rodového hľadiska na monitorovanie a hodnotenie rámcového programu,
- šírenie a využívanie výsledkov s ohľadom na **rodovo inkluzívny jazyk a obraz**, ako aj odlišné (potenciálne) záujmy, úlohy a činnosti žien a mužov,
- modernizáciu väčšieho počtu európskych univerzít a iných organizácií v oblasti výskumu a inovácií prostredníctvom **inovačných politík rodovej rovnosti** a účinnejších nástrojov vytvorených

v rámci projektov zameraných na ženy a vedu,

- podporu posilnenej medzinárodnej spolupráce, a to aj v oblasti rodovej rovnosti a **dosiahnutia piateho cieľa udržateľného rozvoja** (konkrétne odporúčania sa nachádzajú v informačnom dokumente č. 6),
- vedu, spoločnosť a občanov ako pracovný program, v ktorom zohľadňuje rodové hľadisko vo všetkých činnostiach a ktorý zahŕňa **osobitné financovanie koordinačných a podporných akcií na presadzovanie rodovej rovnosti vo výskume a v inováciách**. Podporou týchto koordinačných a podporných akcií by sa malo zabezpečiť, aby zmeny smerujúce k dosiahnutiu rodovej rovnosti v organizáciách vykonávajúcich výskum a organizáciách financujúcich výskum boli udržateľné a spĺňali očakávaná priority týkajúcej sa EVP.

Závery

Činnosti podporované v rámci časti programu „Posilnenie Európskeho výskumného priestoru“ sa zameriavajú na politické priority EVP, medzi ktoré patrí aj rodová rovnosť a *gender mainstreaming*. Posilnenie Európskeho výskumného priestoru teda predstavuje posilnenie politík rodovej rovnosti v budúcom rámcovom programe EÚ pre výskum a inovácie. Podpora vykonávania odporúčaní EÚ o štruktúrach a plánoch rodovej rovnosti v rámci organizácií vykonávajúcich výskum a organizácií financujúcich výskum s primeraným financovaním je rozhodujúcim aspektom pre vytvorenie centier excelentnosti budúcnosti. Tým sa vytvoria podmienky pre excelentný a otvorený zodpovedný výskum a inovácie. K takejto zmene na štrukturálnej úrovni nedôjde len náhodou. Ak bude rodová rovnosť zohrávať ústrednú úlohu pri posilňovaní Európskeho výskumného priestoru, príspeje to aj k podnieteniu a udržaniu podpory programu zo strany verejnosti.

Odkazy

Council of the EU (2015) *Council Conclusions on Advancing gender equality in the European Research Area (14486/15 RECH)*.

European Commission (2018) *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination*.

European Commission (2018) *Horizon Europe (Framework Programme for Research and Innovation) – Proposal for a Decision*.

European Commission (2018) *Horizon Europe (Framework Programme for Research and Innovation) – Impact Assessment*.

Helsinki Group on Gender in R&I (2017) *Position paper on H2020 interim evaluation and preparation of FP9*.

SiS.net (2018) *Open letter on the need of a separate programme for funding science, society and citizens' initiatives*.

Kontaktujte nás:

www.genderaction.eu
info@genderaction.eu
[@GENDERACTION_EU](https://www.instagram.com/GENDERACTION_EU)

Tento projekt je financovaný z programu Európskej únie Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu na základe dohody o grante č. 741466.

Vyhlasenie: Názory a stanoviská uvedené v tomto dokumente sú výlučne názormi a stanoviskami uvedeného projektu, a nie Európskej komisie. Európska komisia nenesie žiadnu zodpovednosť za možné použitie informácií, ktoré materiály obsahujú.